

Секція: Економічна теорія та історія економічної думки

Поливняний Андрій Анатолійович

аспірант кафедри економіки та фінансів підприємства

Київського національного торговельно-економічного університету

м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ПОЗИКОВИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні умови розвитку суб'єктів господарювання створюють постійну потребу у залученні додаткового капіталу, а управління позиковим капіталом тісно впливає на ефективність діяльності підприємства. Від політики управління позиковим капіталом залежить раціональність вибору залучення тих чи інших фінансових ресурсів з наявних джерел та їх результативне використання в операційній діяльності підприємств. На сучасному етапі, внаслідок розвитку інформаційних технологій та появи інноваційних форм залучення позикового капіталу, в роботах вітчизняних за зарубіжних науковців недостатньо дослідженим залишається питання управління позиковим капіталом підприємства. Тому дослідження сутності та формування політики управління позиковим капіталом підприємства набуває актуального значення.

Сьогодні розвиток підприємства неможливий за рахунок лише власних коштів, тому необхідно залучати фінансові ресурси з додаткових джерел залучення капіталу, що формують позиковий капітал. Управління позиковим капіталом займає важливе місце у створенні конкурентоспроможності підприємства в умовах обмеженості ресурсів та підтримання його показників на достатньому рівні для ефективного функціонування. Використання залучених ресурсів надає змогу підприємствам модернізувати продукт та розширювати обсяги

виробництва, тобто реалізувати свій потенціал, а також призводить до підвищення ринкової вартості його капіталу. При цьому велика частка позикового капіталу в структурі підприємства створює ризики для його фінансової стійкості, адже несе за собою зобов'язання. Впровадження нових рішень та вдосконалених методів щодо раціонального залучення і формування політики управління позиковим капіталом для забезпечення ефективної діяльності підприємств сприяє поліпшенню стану суб'єкту господарювання, що в свою чергу впливає на економічне зростання країни загалом.

Розробка і реалізація ефективної політики управління позиковим капіталом є одним із важливих завдань фінансового менеджменту. У науковій літературі провідним підходом до розуміння змісту політики управління позиковим капіталом є трактування її як частини загальної фінансової стратегії підприємства, яка полягає у забезпеченні найефективніших форм та умов залучення позикових ресурсів з різних джерел у відповідності з потребами розвитку підприємства.

За словами І. Бланка, управління позиковим капіталом – це система принципів і методів розроблення та реалізації фінансових рішень, що регулюють процес залучення позикових коштів, а також визначають найбільш раціональні джерела фінансування позикового капіталу відповідно до потреб і можливостей розвитку організації на різних етапах її існування [1, с. 448]

Основною метою аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств є пошук резервів для підвищення її ефективності. Тому побудова правильної політики формування позикового капіталу є однією з важливих функцій, яка спрямовується на забезпечення досягнення високих кінцевих результатів господарської діяльності підприємств.

Політика формування структури капіталу є складовою частиною загальної політики управління підприємства, що полягає в забезпеченні

такого використання власного і позикового капіталу, яке оптимізує співвідношення рівня фінансової рентабельності та рівня фінансових ризиків. Управління структурою капіталу підприємства ґрунтується на таких загальних принципах:

1. Цілеспрямованості. В основі управління капіталом лежать стратегічні й тактичні цілі підприємства.
2. Системності. Управління капіталом організовано як постійно функціонуюча система.
3. Оптимізації. Процес управління постійно прагне до підвищення ефективності та оптимізації організаційної структури.
4. Контролю. На кожному етапі процесу управління необхідний контроль рівня і якості досягнення мети управління.
5. Мінімізації витрат. Забезпечення мінімізації витрат із формування капіталу з різних джерел.
6. Відповідності обсягів ресурсів обсягам вкладень. Забезпечення відповідності обсягів залученого капіталу обсягам сформованих активів за строковістю та ліквідністю.
7. Мінімізації рівня ризиків. Забезпечення мінімізації рівня ризиків підприємства.
8. Максимізації рівня прибутковості. Забезпечення прибутковості й рентабельності підприємства [3; 4; 5].

Вчений І.О. Бланк у своїх працях говорить про важливість присутності фінансової безпеки підприємства як невід'ємного елемента його фінансової філософії, що створює необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого розвитку у майбутньому, стабільному захисту його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від реальних і потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього середовища [2, с. 24]. Залучення підприємствами позикового капіталу містить у собі явні

загрози. Головна з них – це зростання ризику зниження їх фінансової стійкості та платоспроможності.

Розробка оптимальної стратегії фінансування підприємства потребує врахування макроекономічної ситуації на ринку фінансових ресурсів. На макрорівні основним середовищем залучення фінансів для підприємств є банківський сектор, фондовий ринок та краудфандингові платформи.

Підприємства, які мають намір узяти кредит, можуть зазнати серйозних втрат в умовах нестабільного зовнішнього середовища і виникнення через це недоступності кредиту (високі відсоткові ставки за кредит, завищені вимоги до застави як гарантії кредиту тощо).

У період фінансових криз на фоні значного скорочення ринків акцій облігації продовжують ефективно виконувати роль джерела фінансових ресурсів для емітентів. Проте використання корпоративних облігацій у вітчизняній практиці є досить обмеженим через відсутність необхідного досвіду та відповідного рівня розвитку українських підприємств, нерозвиненість і закритість українського фондового ринку тощо.

За кордоном каталізатором розвитку краудфандингу стала криза 2008-2009 років, а в Україні – події 2014-2016 років. Сьогодні краудфандинг виступає глобальним соціально-економічним явищем, яке надає фінансову можливість для створення стартапів та реалізації інноваційних проєктів в усьому світі за допомогою краудфандингових інтернет-платформ.

Краудфандинг надає можливість підприємству розпочати розробку та реалізацію продукту за добровільно залучені кошти майбутніх споживачів. При цьому краудфандингова компанія дозволяє заочно перевірити попит виробничий продукт у суспільстві. Важливою перевагою краудфандингу виступає зниження ризиків при залученні ресурсів. У разі успішного залучення підприємство отримує фінанси для реалізації

продукту. Якщо ж краудфандингова компанія не збирає зазначеної суми збору, то усі надходження повертаються до потенційних споживачів.

Позиковий фінансовий капітал підприємств може утворюватися за рахунок двох основних груп джерел залучення позикового капіталу: зовнішні та внутрішні. Зовнішніми джерелами залучення позикового капіталу виступають кредити банків, фінансові боргові інструменти (облігації тощо), лізинг, факторинг, кредиторська заборгованість (за товари, роботи, послуги) та окремі види краудфандингу. Вибір виду краудфандингу в залежності від політики управління позиковим капіталом потребує подальшого дослідження.

До внутрішніх джерел позикового капіталу відноситься спонтанне фінансування, що являє собою використання грошових коштів, що не належать підприємству, але в силу діючої системи розрахунків знаходяться у його користуванні (наприклад, заробітна плата).

Більшість науковців розмежовують процес формування політики управління позиковим капіталом на десять етапів [4, с. 293; 7; 8, с. 30]: проведення аналізу залучення і використання позикового капіталу у звітному періоді; визначення цілей залучення позикових коштів у майбутньому; розрахунок граничного обсягу формування позикового капіталу; оцінювання витрат на формування позикового капіталу з різних джерел; визначення співвідношення між довго- і короткостроковими позиками; визначення форм залучення позикових коштів; визначення складу основних кредиторів; формування ефективних умов залучення позикових коштів; ефективне використання кредитів; належне виконання зобов'язань за отриманими кредитами.

У наукових джерелах можна знайти також інші підходи, відповідно до яких процес управління позиковим капіталом поділяють на п'ять (формування інформаційної бази для управління, аналіз фактичного позикового капіталу, визначення потреби у позиковому капіталі, вибір

оптимальних джерел та умов залучення коштів, оцінювання ефективності формування позикового капіталу) [9, с. 60] або чотири етапи (аналіз платоспроможності підприємства, оцінювання та аналіз фінансової стійкості, оптимізація обсягу і структури позикового капіталу, визначення шляхів використання позикового капіталу для досягнення найвищої дохідності) [10, с. 210]. Процес формування політики управління позиковим капіталом потребує конкретизації та уточнення з огляду на розвиток таких інноваційних джерел позикового капіталу, як краудфандинг.

Таким чином, у сучасних умовах функціонування підприємств важливе значення має розробка та реалізація ефективної політики управління позиковим капіталом для забезпечення їх фінансово-господарської діяльності.

Література

1. Бланк І.О. Управління активами і капіталом підприємства / І.О. Бланк. – К. : Ельга, 2005. – С. 448.
2. Бланк І.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / І.А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
3. Бланк І. А. Управление оборотным капиталом : учебный курс / І. А. Бланк. – М. : Перспектива, 2008. – 356 с.
4. Бланк, І. А. Финансовый менеджмент: [учеб. курс]. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2001. – 528 с.
5. Передерієнко Н. І. Управління структурою капіталу поліграфічних підприємств / Н. І. Передерієнко, О. В. Леспук // Менеджмент виробництва. – 2011. – № 1(31). – С. 179–185.
6. Джалал А. К. Управление структурой капитала предприятия / А. К. Джалал, Н. С. Колпакова // Наукові праці ПФ НУБіП України «КАТУ». Сер.: Економічні науки. – 2014. – № 159. – С. 13–20

7. Коптева Е. П. Политика управления заемным капиталом предприятия: методологический аспект / Е. П. Коптева // Современные исследования социальных проблем. – 2011. – №4. – Т. 8 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://sisp.nkras.ru/issues/2011/4/kopteva_ep.pdf
8. Шербаков В. А. Финансовое планирование и управление формированием заемного капитала в развитии бизнеса предприятий на современном этапе развития российской экономики / В. А. Шербаков, В. В. Веселовский // Финансы и кредит. – 2008. – Вып. 19(307). – С. 29-37.
9. Філіна, Г. І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: [навч. посіб.] / Г. І. Філіна. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 320 с.
10. Телиженко А. М. Разработка комплексной системы формирования и использования собственного и заемного капитала фирмы / А. М. Телиженко, Н. О. Федоренко, Ю. А. Мирошниченко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №2(80). – С. 209-221.